

Markering av leder

Manual

Manualen innehåller riktlinjer och vägledning för markering av leder i natur- och kulturarvsområden.

En tydligt markerad led skapar tydlighet och trygghet ute i naturen. Markeringen av leder ska därför vara enhetlig, tydlig och hållbar.

Manualen beskriver färgval, tillvägagångssätt och viktiga saker att tänka på vid markering av kommunala leder. Föreningsdrivna leder kan gärna följa samma riktlinjer.

Innehållsförteckning

Allmänna riktlinjer	3
Sommarled	4
Vinterled	7
Kombinerad sommar- och vinterled	8
Ledmarkeringsskylt.....	10
Undantag: leder med annan märkning	11
Arnäsleden.....	11
Höga Kustenleden	11
Lotsstigen	11
Andra typer av leder.....	12
Checklistor	13
Sommarled	13
Vinterled.....	14
Kombinerad sommar- och vinterled	15
Ledmarkeringsskylt.....	16

Allmänna riktlinjer

All markering av leder ska göras utifrån ett säkerhetsperspektiv.

Det ska vara lätt att följa en markering, den ska inte försvinna och den ska se likadan ut hela vägen. Markeringen av leder ska därför vara tydlig, hållbar och enhetlig. Det innebär att vi använder samma färg när vi markerar leder på kartor som i verkligheten.

Vi har olika typer av leder:

- sommarled
- vinterled
- kombinerad sommar- och vinterled
- cykelled
- kanotled.

Sommarled

En sommarled är främst avsedd för vandring under barmarkssäsong.

Markeringen kan göras på träd, stolpar eller hållmark. I första hand målas markeringen på träd. Sträva efter att ha markeringarna gjorda på samma sätt under längre sträckor. Det är svårare att se flera markeringar i en följd om de är placerade på olika höjder och olika objekt.

1. Färg

Huvudleden inom ett område markeras med orange oljefärg:

Färgkod: NCS S 0580-Y50R

NCS S 0580-Y50R

Avstickare markeras med blå oljefärg:

Färgkod: NCS S 3065-R90B

NCS S 3065-R90B

Övriga stigar som finns inom ett område men som inte markeras i terräng kan ändå finnas med på kartor.

2. Avstånd

Avståndet mellan markeringarna bör inte vara mer än 40 m. Om stigen är tydlig kan markeringen vara glesare, men aldrig längre än att en markering är väl synligt från en annan, både framåt och bakåt. Gör avståndet mindre vid stigmors.

Tänk på att en målad markering är svårare att se i skymning och dåligt väder.

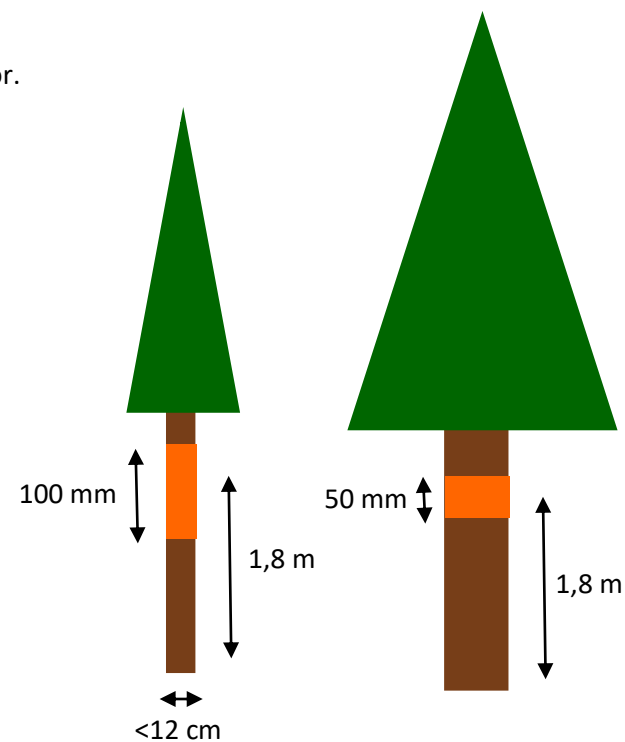
3. Markering på träd

Vid markering av led på träd målar vi ett 50 mm brett band runt hela trädet på 1,8 m höjd.

Markeringen ska synas från alla håll. Om trädet är mindre än 12 cm i diameter målas bandet 100 mm brett.

För att markeringen ska hålla över tid är det viktigt att ta bort löst material innan målning. Jämna av skorparken, men se till att inte skada barkens tillväxtlager. Borsta sedan ytan med en stålborste innan det är dags att måla.

Träd som kan utgöra ett naturvärde ska inte användas för markering.

4. Markering på stolpar

Om lämpliga träd saknas kan leden markeras med stolpar.

Stolpen är av trä och minst 50 mm grov. Den når minst 50 cm över mark. Den sätts så stadigt i marken att normal påverkan av väder, djur och människor inte rubbar den.

Runt stolpens övre del målas ett 100 mm brett band

5. Markering på hållmark

Vid öppen hållmark kan markeringen istället göras på marken.

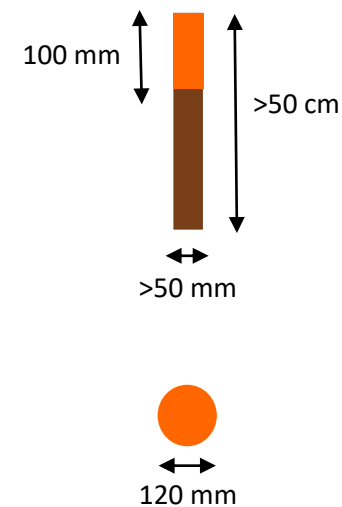
Måla en fylld cirkel, 120 mm i diameter, på hållen.

Avstånd

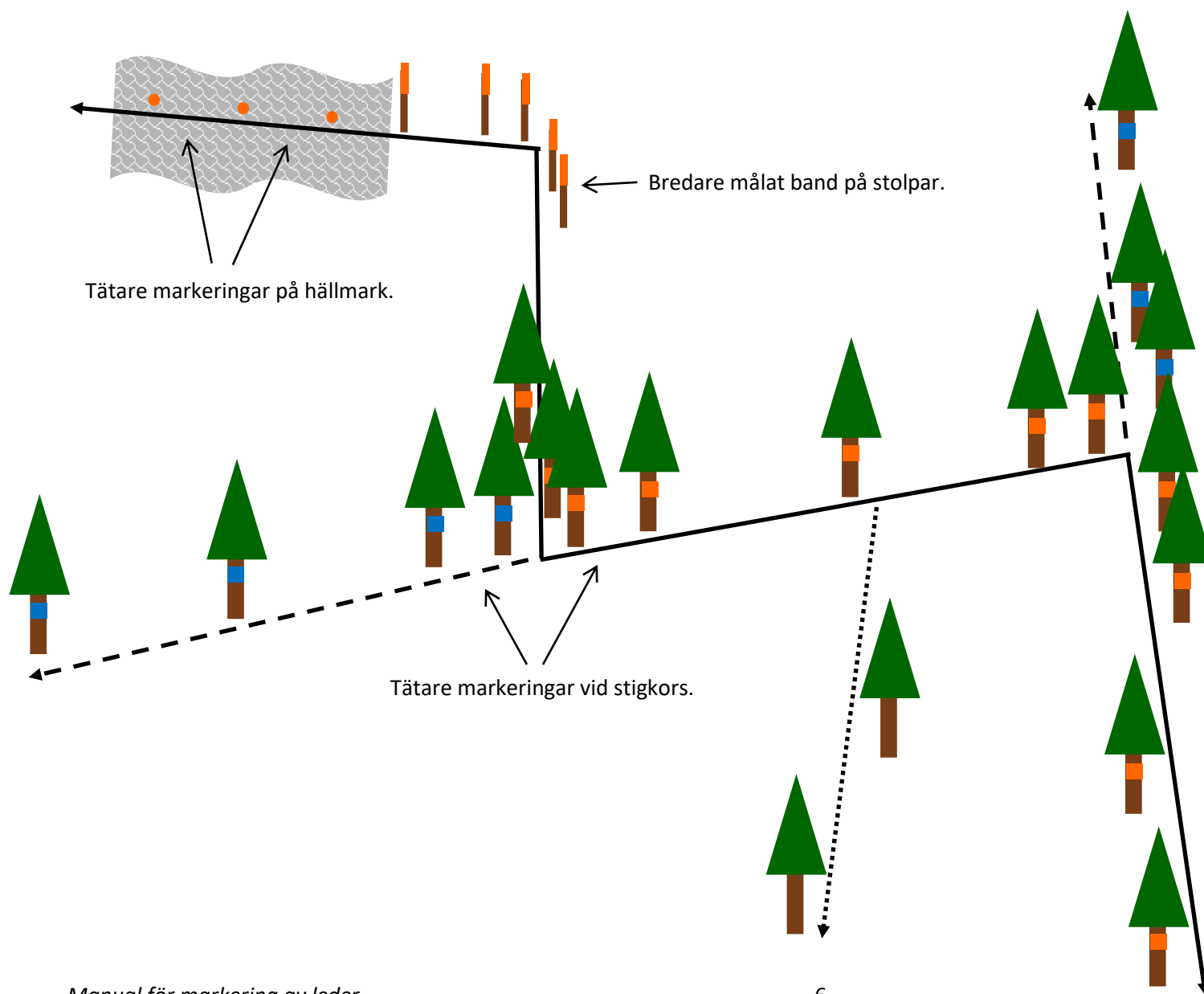
Tänk på att placera markeringen tätare på hållmark. Varje markering ska vara väl synlig från en annan.

Undantag

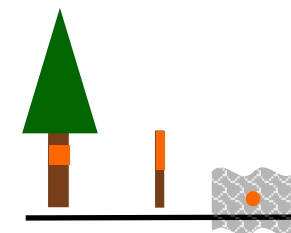
Idag finns tre sommarleder som har en egen typ av markering, Arnäsleden, Höga Kustenleden och Lotsstigen. Se avsnittet *Undantag: leder med annan märkning*.

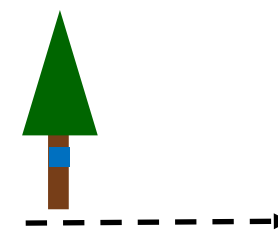
Markering sommarled (illustration)

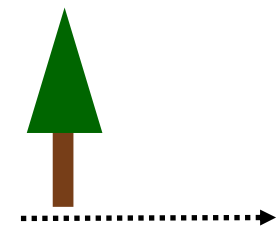
Teckenförklaring

Markerad huvudled på träd, stolpe och hållmark.

Avstickare.

Övriga stigar som inte markeras.

Vinterled

En vinterled är avsedd för färd över snötäckt mark.

Vinterled markeras med röda ledkryss på stolpar. Aldrig på träd.

1. Stolpe

Stolpen är av trä och höjden anpassas efter platsens största snödjup. Markeringens lägsta höjd över marken ska vara 2 m.

Längst upp sätts ett 50 mm brett band med reflekterande material runt stolpen.

2. Avstånd

Avståndet mellan stolparna bör inte vara mer än 40 m. Undantag kan göras i skyddad terräng där leden är mycket tydlig. En markering ska vara väl synlig från en annan, både framåt och bakåt. Tänk på att en markering är svårare att se i dåligt väder.

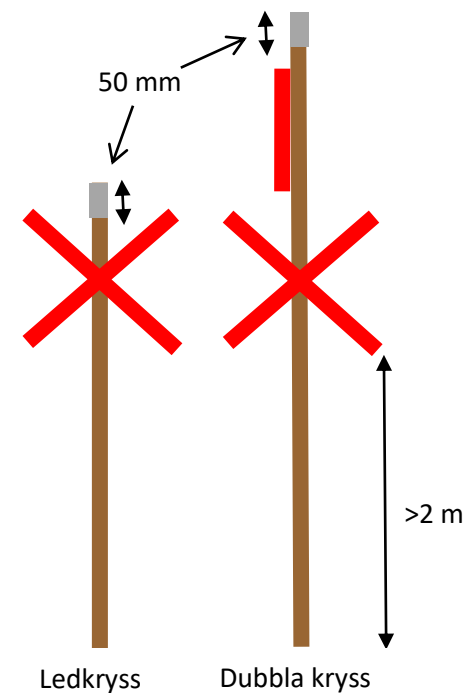
I anslutning till stigmors och riktningsförändring bör avståndet vara mindre, ca 20 m.

3. Ledkryss

Ledkryssen ska utgå från SIS 031211, en standard som idag är upphävd men där det ännu inte kommit någon ersättningsstandard. Ledkryssen ska vara i klarröd UV-stabiliserad plast med måtten 410 x 275 mm. De ska också vara gjorda för att skruvas fast på stolpar.

Avståndet från kryssets centrum till stolpens topp ska vara anpassat så att ledkrysset och stolpen tillsammans bildar en symmetrisk stjärna.

Montera ledkryssen vinkelrätt mot leden. Sätt dubbla kryss vid stigmors och riktningsförändring. Kryssen placeras då under varandra så att ett kryss alltid är vänt vinkelrätt mot var och en av ledens riktningar.

Kombinerad sommar- och vinterled

En led som används som både sommar- och vinterled markeras som vinterled med ett orange målat band på ledkrysets stolpe. En kombinerad sommar- och vinterled markeras aldrig på träd.

1. Stolpe

Stolpen är av trä och höjden anpassas efter platsens största snödjup. Markeringens lägsta höjd över marken ska vara 2 m.

Längst upp sätts ett 50 mm brett band med reflekterande material runt stolpen.

Nedanför ledkrysets centrum målas ett 100 mm brett band i orange färg runt stolpen. Avståndet mellan det målade bandet och ledkrysset ska vara anpassat så att de tillsammans bildar en symmetrisk stjärna.

2. Avstånd

Avståndet mellan stolparna bör inte vara mer än 40 m. Undantag kan göras i skyddad terräng där leden är mycket tydlig. En markering ska vara väl synlig från en annan, både framåt och bakåt. Tänk på att en markering är svårare att se i dåligt väder.

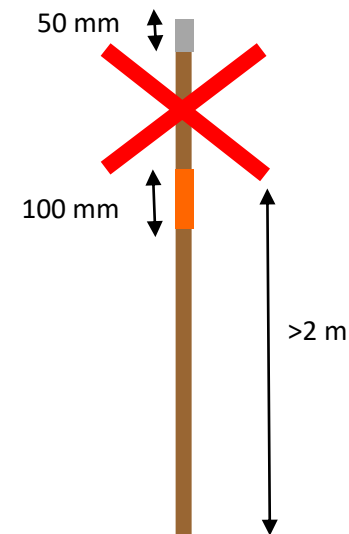
I anslutning till stigmors och riktningsförändring bör avståndet vara mindre, ca 20 m.

3. Ledkryss

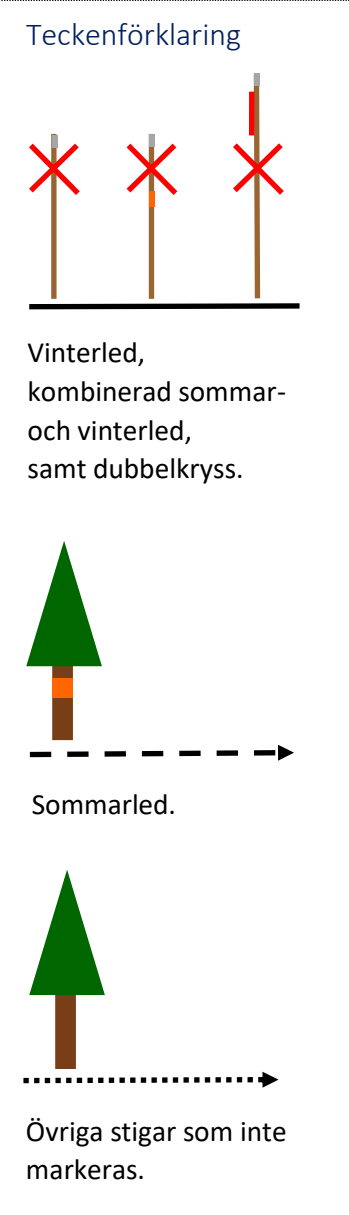
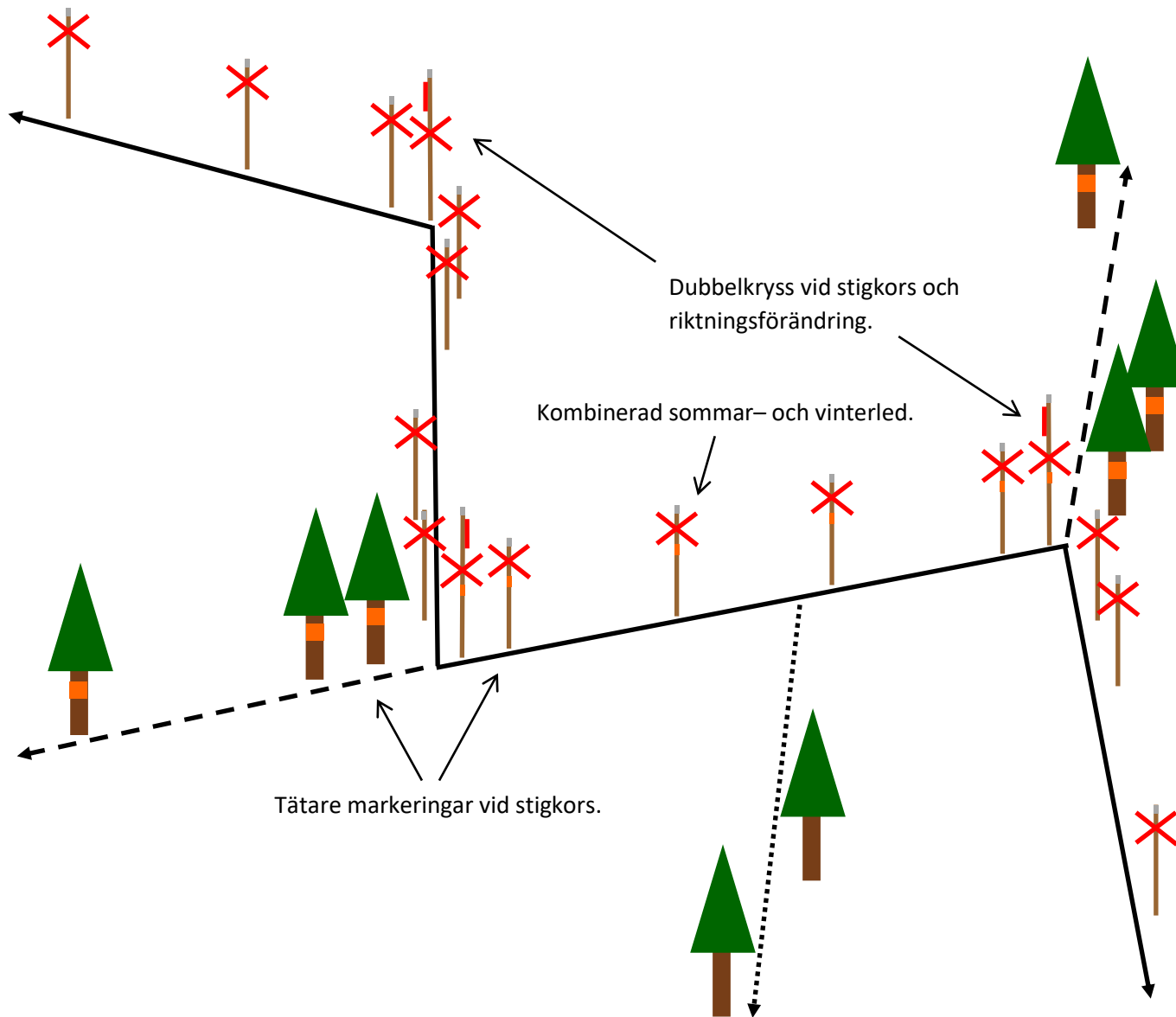
Ledkryssen ska utgå från SIS 031211, en standard som idag är upphävd men där det ännu inte kommit någon ersättningsstandard. Ledkryssen ska vara i klarröd UV-stabiliserad plast med måtten 410 x 275 mm. De ska också vara gjorda för att skruvas fast på stolpar.

Avståndet från krysets centrum till stolpens topp ska vara anpassat så att ledkrysset och stolpen tillsammans bildar en symmetrisk stjärna.

Montera ledkryssen vinkelrätt mot leden. Sätt dubbla kryss vid stigmors och riktningsförändring. Kryssen placeras då under varandra så att ett kryss alltid är vänt vinkelrätt mot var och en av ledens riktningar.

Markering vinterled samt kombinerad sommar- och vinterled (illustration)

Ledmarkeringsskylt

Kan används i stigkors och liknande för att tydliggöra den namngivna led som passerar.

Mallar finns för InDesign. Observera att mallen måste redigeras beroende på mängden text eller antal piktogram.

1. Piktogram

Beskriver ledens svårighet. För vandringsled finns tre varianter, lätt, svår och för funktionshindrad. Alla varianterna finns i en höger- och vänsterriktad version.

2. Ledens namn och riktning

Ledens namn och dess gå- eller åkriktning.

3. Avsändare

Örnsköldsviks kommuns liggande logotyp.

4. Övrig information

Utrymme för eventuell extra information, exempelvis förtydligande på engelska.

Layout

Ledmarkeringsskylt har samma marginaler och layout som hänvisningsskyltar, förutom att avståndsangivelsen inte är med.

Se *Manual för hänvisningsskyltning* för utförligare manual.

Undantag

Ledmarkeringsskylt kan även vara dubbelriktad, med två riktningsskyltar. Dubbelriktad skylt används bara om leden inte viker av i ett stigkors.

Undantag: leder med annan märkning

I dagsläget har tre av kommunens leder en egen typ av ledmarkering: Arnäsleden, Höga Kusten-leden och Lotsstigen.

Arnäsleden

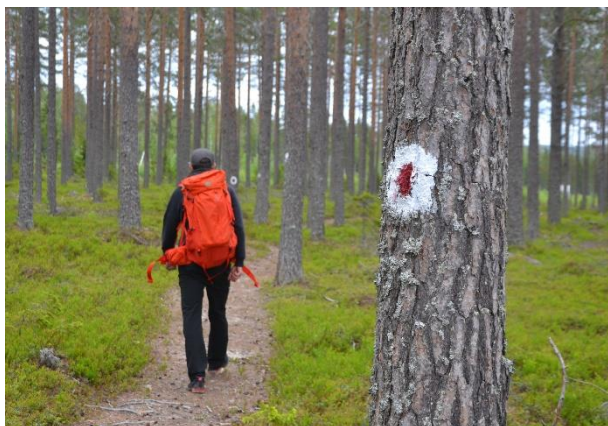
Längs Arnäsleden är markeringen en rund röd prick omgiven av en vit cirkel. Den är mestadels målad på träd. Eventuella hänvisningsskyltar görs enligt *Manual för hänvisningsskyltning*.

Höga Kustenleden

Höga Kustenleden har en orange markering som kompletteras med det blå piktogrammet för Höga Kusten-leden.

Lotsstigen

Skyltarna och ledmarkeringen längs Lotsstigen är speciellt framtagen av Skagens intresseförening.

Andra typer av leder

Cykelled

Det finns inget som hindrar att vi gör samma typ av ledmarkering längs eventuella cykelleder som längs sommarleder.

Vid skyltning längs cykelled bör vi utgå från och vidareutveckla *Manual för hänvisningsskyltning*. Här är det viktigt att tänka på att cyklister kommer med högre fart än vandrare. Skyltar bör därför placeras på ett sätt som mer påminner om vägvisning.

Kanotled

Längs kanotleder gör vi ingen ledmarkering.

För att skylta till olika målangivelser längs stigar och vägar längs kanotleder använder vi oss av *Manual för hänvisningsskyltning*.

Checklistor

Sommarled

Utförlig instruktion: [Sommarled](#).

1. Välj färg

- Huvudled: orange oljefärg, färgkod NCS S 0580-Y50R.
- Avstickare: blå oljefärg, färgkod NCS S 3065-R90B.

NCS S 0580-Y50R

NCS S 3065-R90B

2. Avstånd

- Inte mer än 40 m. Ett märke ska alltid synas väl från ett annat.
- Mindre vid riktningsförändring.

3. Markering på träd

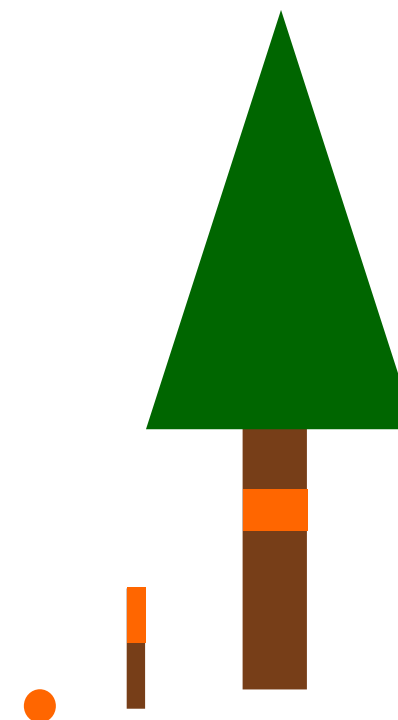
- Skrapa bort lös bark och likande ca 1,8 m över mark.
- Borsta ytan med en stålborste. OBS! Skada inte barkens tillväxtlager.
- Måla ett 50 mm brett band runt trädet. Om trädet är mindre än 12 cm i diameter: måla bandet 100 mm brett.

4. Markering på stolpe

- Stolpen ska vara av trä minst 50 mm grov och nå 50 cm över mark.
- Fäst stolpen ordentligt i marken.
- Måla ett 100 mm brett band runt stolpens övre del.

5. Markering på hållmark

- Måla en fylld cirkel, 120 mm i diameter.
- Tätare placering av markeringar. Varje markering ska vara väl synlig från en annan.

Vinterled

Utförlig instruktion: [Vinterled](#).

1. Stolpe

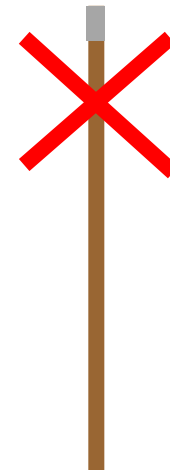
- Stolpen ska vara i trä och så hög att markeringen hamnar minst 2 m över mark.
- Fäst stolpen ordentligt i marken.
- 50 mm brett band med reflekterande material längst upp.

2. Avstånd

- Bör inte vara mer än 40 m. En markering ska alltid vara väl synlig från en annan.
- Ca 20 m vid stigmors och riktningsförändring.

3. Ledkryss

- Material: UV-stabiliserad plast.
- Mått: 410 x 275 mm.
- Färg: klarröd.
- Höjdplacering: så att ledkrysset och stolpen tillsammans bildar en symmetrisk stjärna.
- Monteras vinkelrätt mot leden.
- Dubbelkryss vid stigmors och riktningsförändring.

Kombinerad sommar- och vinterled

Utförlig instruktion: [Kombinerad sommar- och vinterled](#).

1. Stolpe

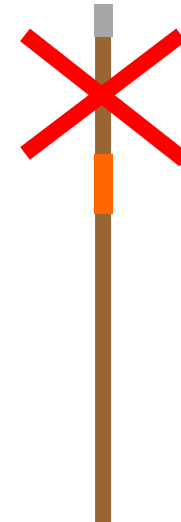
- Stolpen ska vara i trä och så hög att markeringen hamnar minst 2 m över mark.
- Fäst stolpen ordentligt i marken.
- 50 mm brett band med reflekterande material längst upp.
- 100 mm brett band i orange färg målas runt stolpen nedanför ledkrysset.

2. Avstånd

- Bör inte vara mer än 40 m. En markering ska alltid vara väl synlig från en annan.
- Ca 20 m vid stigmors och riktningsförändring.

3. Ledkryss

- Material: UV-stabiliserad plast.
- Mått: 410 x 275 mm.
- Färg: klarröd.
- Höjdplacering: så att ledkrysset och stolpen tillsammans bildar en symmetrisk stjärna.
- Monteras vinkelrätt mot leden.
- Dubbelkryss vid stigmors och riktningsförändring.

Ledmarkeringsskylt

Utförlig instruktion: [Ledmarkeringsskylt](#).

Se *Manual för hänvisningsskyltning* för ännu utförligare manual.

1. Piktogram

- Välj piktogram: lätt, svår eller för rörelsehindrad.
- Välj höger- eller vänsterriktad version.

2. Ledens namn och riktning

- Ledens namn och gå- eller åkriktning.

3. Avsändare

- Liggande logotyp.

4. Övrig information

- Behöver namnet förtydligas på engelska?

Örnsköldsviks kommun
Samhällsbyggnadsförvaltningen

Manualen producerad: 2020

Denna naturvårdssatsning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen i Västernorrland.

